

плата на рік 1909

і літературну газету
(четвертий)

Д **А**

м понеділів і днів після свят, украї-
нських великих політичних газет
ий демократично-поступовий

в на місцеве життя провінції.
і по всіх значніших містах України

Думі і Державній ВЛАСНИХ

розмір газети побільшено
кожкової передплата ще
Б., той матиме.

АТОК: —
ія України-Русі

пострована (210 малюнків і пор-
а), в російській справі з англійсь-
еу з справою і пересилкою в
ажу 4 р. 75 коп.

ти у заголовку.
сміляються даром.

482—10

ГРАМОТНОСТІ.

Садовського.
спектакль М. В. Гоголя,

ля" проч. В. Ревизор ком. на 5 д.
Чаговець. П. М. Гоголя,

армарок (сюж. вз. у Гоголя) (в. 6.
3-й акт) IV, при уч. Ша-
схукає українські пісні". Поч. о 8 1/2 год.

ейний спектакль М. В.
оля.

Відповідальний режисер М. Садовський.

театр. Дирекція
С. В. БРИКІНА.

убровський" В. Дубровський—А. П.
Бовачич. Вер. уч. д-ка Гу-
він, Зелінський, Боссе, Тіконов, Вуковський,
а. Поч. о 7 1/2 г. в. Завтра, 20-го марта,
а Сергієвна Трєпова улаштує на користь

теат. А. П. Бовачич, Г. А. Вахланова і
ст. 6 оп. „КАРМЯТЬ". Виход. парт.: Кар-
лінова, Дон-Хозе—А. П. Бовачич, Ескамільйо-
і мід. любітешні. Білетя бажаючі 2-го яруса і
іштя в городськ. урваві з 10 год. дия. Венері-
ос з поляком.

іма" у Київі.

о Народнього дому (колишня т-ва
Грамоти).

ЕКЦІЯ, з цілого курсу народніх
лекцій по історії, вла-

тиховськє. Початок Козач-
Черкаська. Початок о 7 1/2 год. ввечері.
д—25 к., 2-я—15 к., 3 і 4-я ряди—10 к.,
БЕЗ ПЛАТИ. Білетя, платні і безплатні,
дуть показані малюнки чарівного ліхтаря. 701-4

ІВКА КІЄВСЬКА ГУВ. НА 1909 г. С
адрес-календарем г. Києва із губерній.

ДАРЬ, Ціна 1 р. 20 к.
(6 палятурках).

єрня. статист. комітета, р. XXVII.

дістят в собі адрес-календарні відомости по
вськ. губ.

ларії статистичн. комітета (Київ, Інститутська,
в канцелярії: Оглоблина—Хрещатик 33, Цри-
на—Хрещат. 41 в Прорізі 1; Рогова—Фун-
; Шенпе—Миколаївська, 9; Присяжничко—
оловості С. Д. СЕРГІЄНКО—Хрещат.
(Пассаж) кв. 40. 10-682-7

Великий українець.

Сьогодні початок так званим „Го-
голівським дням", громадському святу з
приводу столітніх роковин од дня
народження на світ великого російсь-
кого письменника. Українець зроду,
навіть з де-якими проблемами націона-
льної свідомости, проблемами, які на
ті часи, досить виразними,—Гоголь
проте усі свої не абиякі сили віддав
не українському, а російському пись-
менству і величезний слід по собі ли-
шив іменно там, а не тут, куди нале-
жав своїм родоводом. Мало того, і до
цього часу ще ім'я Гоголя—то най-

дужчий аргумент для тих, хто йде
проти українського руху, хто доводить,
що він безсвідомий та ні на що не-
потрібний. Прикладом Гоголя виправ-
дують свої заходи наші політичні й
літературні вороги, бажаючи пустити
весь український народ слідом за Го-
голем до того, щоб він зрікся своєї
національної індивідуальности й пе-
рвернувся на „общероссов" новіт-
нього типу.

Чи діяльність Гоголя дає право по-
вертати на таку справу його імення—
це те питання, що знов з великим на-
тиском ставлять перед нами Гоголів-
ські дні? Відповідь докладніше на це,
як і взагалі погляд на роль великого
українця і разом російського письмен-
ника в розвитку спеціально україн-
ських змагань, читач знайде у нас в
окремих статях наших співробітників.
Тут же тільки коротенько можемо за-
значити головніші риси питання і від-
повіді на його з нашого погляду.

Ціле століття минуло, як народився
Гоголь і більш, ніж пів століття, як
він помер. Такий великий протяг часу
вже сам по собі повинен сприяти то-
му, щоб поставлене питання розгляну-
ти спокійно, sine ira et studio, в світлі
виключно історичної перспективи. Го-
голь мало не весь цілком належить
уже історії, і безперечно цілком та
сторона його діяльности, що стоїть
зараз перед нами. Чи може ж він бути
живим прикладом для сучасних украї-
нців, а його літературна діяльність на
російському ґрунті—аргументом проти
українського письменства і цілого
українського національного руху, з якого
те письменство виросло?

Досить, здається нам, так постави-
ти питання, щоб відповідь на його
пошла сама собою. Гоголь був сво-
го часу сивою, а не міг не бути А час
тоді такий стояв, що народ, трудячий
маси, поневірялися в тяжкому кри-
шачьому ярмі і стояли зовсім з боку
од духовного життя, учасниками якого
були тільки привілейовані стани та
„командуючі" класи. З них вийшов
Гоголь, для них у першій лінії була
його літературна робота, ім могло і
припасти до смяку те, що народ у Го-
голя являвся в празникової одезині і
з чужою йому мовою. На свій час не
було мало чи не нормальним з'являем,
але коли вже й тоді появлялись поки
що одиницями, люде, які чи зовсім
свідомо, чи з якогось хоч і не ясного,
проте могутого інстинкту, говорили
про дійсне життя українського народу
і його живою мовою—то в скільки разів
було потрібніше тепер! Адже на-
родне життя, народні потреби, народня
освіта, добробут і т. и. зробились осно-
вою для всієї діяльности народоло-
бних кругів і нехтувати народними
формами, його поглядами, мовою і т. и.
просто не має права тепер кожен шир-
ий і консеквентний народолобець на
Україні. Те, що могло здаватися не-
певним 100, чи 50 років тому, за ча-
си Гоголя, це зробилось тепер забу-
вою політично-громадського життя,
аксіомою, проти якої даремна річ і
змагати. І через те приклад Гоголя—
не анахронизм, щю яку видно з
одного тільки порівняння давно мину-
лих і теперішніх часів.

По суті він був анахронизмом навіть
у часи Гоголя, бо вже тоді ширі й
консеквентні народолобні на Україні
зробили з його діяльности зовсім ніші
висновки, ніж ті, за які й до цього
часу чиняться навіні або коротко-
зорі люде. Взятим од Гоголя інтерес
до українського життя, найбільше по-
коління українських діячів, „преемники
Гоголя в самосознанні", як говорив
Куліш, цей інтерес зразяв же спробу-
вати поставити в гармонію з народні-
ми потребами, і насамперед—мовою.
Спроба та не пішла марно, як ми зна-
ємо. І російська літературна діяльність
Гоголя мала той для навівних людей
спосадний результат, що зміцніла
ще дужче українське письменство і
більший до його інтерес викликала,
ставши мостом, що ним освічені і зде-
націоналізовані українці вертались на-
зад до свого рідного народу, його мови
та письменства.

Отже в Гоголю ми, сучасні украї-
нці, можемо шанувати не тільки вели-
кого російського письменника, а й
українського діяча, що збудив загаль-
ний інтерес до України і впливав на
дужчий розвиток українського народ-
ного руху. І даремна праця сучасних
чорносотенців—виставити Гоголя во-
рогом українства, даремна праця зро-
бити його прапором обурення. Коли
великий письменник, на жаль, не ціл-
ком наш, то хоч частиною він таки
наш, а їхнім він навіть частиною бути
не може.

Не може, бо коли Гоголеві браку-
вало національної свідомости, то чуття

М. В. Г
(Народився 19)

його великого таланту все-таки вело
його на добрий і певний шлях—шлях
любви до українського народу. Це
неясне чуття ми силкуємося прибрати
в одержу свідомости й справдити від-
повідними заходами на користь народ-
них мас. І цього не роблять ті наші
вороги, що формально тільки чиня-
ються до імення Гоголя, а суть його
великої роботи—оту любов до рідного
краю та народу—нехтують цілком, не
розуміючи ні ваги її, ні наслідків. Але
вечятися—не значить дійсно себе
взявати, і ті противукраїнські заходи,
що силкуються приточити до Гоголя
чорносотенці, мусять і повинні від
його відпасти: він у їх невнянній і
імення його стоїть по-над їх спроби
забудити його ледононависними дум-
ками.

Знаряддям поневолення України Го-
голь не може бути.

Смерть і похорон М. Аркаса.

13-го березня в полудневу пору
нагло помер від мозкового удару
ширї дїач і невтомний працювник
на живі нашого відродження, автор
історії України—Русі і опери „Кате-
рина" Микола Миколайович Аркас.

З дим іменням у нас миколаївсь-
ких українців звязано все: і відкриття
„Провітї", головою якої небіжчик
був до останніх хвилин свого життя,
і її істнування, і кожний крок і хоч
невеликий рух нашої діяльности—
все те робилося під приводом Мико-
ла Миколайовича.

Простий—не дивлячись на своє
становище, добрий і ласкавий, одва-
ково до усіх привітний,—він був ду-
шею „Провітї" і батьком усіх діячів
її—та його здебільшого так і назива-
ли: „наш батько" і він своїм пово-
дінням з людьми і своїми вчинками
вповні заслужив таку назву.

Зпочатку не хотівся вірити страш-
ним чуткам, які уже кружили по го-
роду, бо ще ранком де-хто бачив його
здоровеньким, але факт скоро з'ясу-
вався; коли всі дітячі відійшли ввече-
рі до „Провітї", де вже засідала Ра-
да т-ва, обговорюючи неважнимую тра-
гу, яку в особи покійного М. Аркаса
поневола „Провітї", і місце голови
заступав товариш його Д. Маковський.

Сумно і невимовно боляче було
дивитись, як круг ради т-ва зібравсь
усі дітячі і працювники „Провітї";
глянувши на кожного з них можна
було без ваганя сказати, що вони
забугли не голову Ради,—ні, а душу
„Провітї", її—життєвий нерв,
батька свого і сміливого могутнього
ватажка, який по шляху до національ-
ного відродження завжди йшов впе-
ред іх і перші удари ворогів прий-
мав на свої кременні плечі. І от—
зоставшись без ватажка, просвітанє стов-
пилося у гурт і у кожного на чолі
тажка дума: кудию йти? Хто пове-
де... Життєвою навардид плаче.....

14 березня була павахида в буд-
ннюку небіжчика, куди в національ-
ному абранні зібравсь круг тіла
його вели просвітанє. Співав великий
артист під орудою д. Сакавського
ого, яке зараз пробував в Миколаїв-
і прийшло віддати останню пошану од-
ному із славних орачів української
ниви. При згукх „вічної пам'яті"
всі присутні впади навколотише
перед тим, хто ще вчора кипів енергією
і турбувався українськими справами,